

Сербіна С.П.

*учитель української мови та літератури
Донецької ЗОШ І-ІІІ ст. № 1
Балаклійської районної ради Харківської області*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Феномен творчості завжди привертав увагу дослідників як найважливіший компонент соціальної культури. За словами В.О. Сухомлинського: «Творчість – це невід’ємні ниточки, що з’єднують серце. Щоб людина благотворно впливала на людину, затверджуйте в духовному житті колективу й особистості творчість».

У кожній дитині природно закладений певний творчий потенціал. Завдання вчителя – створити умови для їх реалізації, привчити учня до систематичного творчого осягнення дійсності засобами рідного слова. Учитель повинен намагатися відкрити в кожній дитині творця. Надзвичайно важливо навчити дитину бачити прекрасне, тонко сприймати навколишній світ, правильно й образно висловлювати думки.

Для цього вчитель повинен сам бути творчою особистістю й спиратися на такі критерії виявлення власних творчих сил:

- творче самопочуття;
- творче натхнення;
- творчий пошук чи експеримент;
- творча педагогічна діяльність;
- науково – дослідна діяльність;

Творчий учитель постійно повинен ставити перед собою завдання: як зробити ефективним кожен урок української літератури? На уроках літератури необхідно вирішувати такі проблемні питання:

- Як сформувати креативну особистість?
- Як розвивати творчі здібності учнів?
- Які педагогічні технології доцільно обрати?
- Як зробити кожен урок літератури цікавим?
- Як досягти творчої співпраці вчителя й учня?

Співпраця, співдружність, творчість учителя й учнів – без цього важко уявити сучасний урок.

Для успішного керівництва розвитком творчих здібностей учнів необхідно знати індивідуально-психологічні особливості дітей, постійно розвивати їх пам’ять, уяву, фантазію, а також збуджувати та підтримувати інтерес до виконання певного виду роботи. Науковість, систематичність, свідомість, наочність навчання, зв’язок теорії з практикою, прагнення до міцності знань і навичок – усі ці дидактичні принципи дають можливість проводити роботу над розвитком творчих умінь і навичок на високому науково-методичному рівні.

Слід використовувати творчі методи, які активізують роботу учнів на уроках української літератури:

1. Стимулювання бажання учнів працювати самостійно.

2. Заохочування до роботи над проектами, запропонованими для роботи самими учнями.

3. Переконавання учнів у тому, що вчитель є їхнім одностороннім.

4. Заохочування до максимальної захопленості у спільній діяльності.

5. Виключення будь-якого тиску на дітей, створення атмосфери «відвертості».

6. Надання дитині свободи в застосуванні своїх здібностей.

Творчість стимулює розвиток інтересів, мислення, дослідницьку активність, що є неодмінною умовою духовного та інтелектуального зростання людини.

Нестандартні уроки – це свято творчої праці вчителя, вияв його індивідуальності, вони часто запам'ятовуються на все життя.

Наведемо приклади таких уроків:

- інтегрований урок «Ми – це не безліч стандартних «Я» (про шістдесятників);

- урок-філософське дослідження «Ніяка туга краси перемагати не повинна!» (за творчістю Лесі Українки);

- урок-літературознавче дослідження «Сонце! Ти сієш у мою душу золотий засів» (імпресіонізм у творчості М.Коцюбинського);

- урок-диспут «Чи можна виправдати Чіпку?» (за романом Панаса Мирного);

- урок-пошук «Лірична героїня Олени Теліги. Хто вона?»;

- урок поетичного перевтілення «Добридень! – я світу сказав» (за творчістю Павла Тичини).

З метою розвитку творчих здібностей учнів слід використовувати рольові ігри, інсценізації, вікторини, уроки-концерти тощо.

Із захопленням школярі працюють над створенням віршів. Для цього необхідно проводити з учнями «Поетичні хвилинки» з такими завданнями:

1) передайте думку, сформульовану в прозовій формі, віршованими рядками;

2) складіть вірш, використовуючи слова-рими за поданими схемами;

3) перебудуйте речення так, щоб у ньому з'явився ритм;

4) відредагуйте вірш, знайдіть зайві слова, рядки;

5) повторюйте слова або їх закінчення, спробуйте визначити рими; до поданих слів доберіть рими, згрупуйте їх;

6) спробуйте з окремих слів, написаних на частинах листівки, скласти вірш.

Щоб стимулювати творчу активність школярів, слід використовувати такі методи і прийоми, як розвиток творчого інтересу, використання цікавих аналогій, створення ситуацій емоційного переживання, метод відкриття, створення ситуації вибору, самостійну дослідницьку роботу. Необхідно впроваджувати наступні види творчо-розвивальних технологій:

- технологію особистісного відкриття знань, умінь і навичок (учень-суб'єкт навчання, в результаті «відкриття» засвоюються знання, вміння);

- технологію навчального дослідження;

- проектну технологію (передбачає розв'язання учнем або групою учнів будь-якої проблеми, виконання творчих проектів, що потребує використання

різних методів, засобів навчання, а з іншого боку – інтегрування знань, умінь різних наук);

- технологію «мозкового штурму»;
- технологію виконання евристичних завдань;
- технологію розв'язування дослідницьких проблем.

Використання технічних засобів навчання (кінофільмів, телепередач, звукозаписів тощо) з метою розвитку творчих здібностей учнів збагачує методику викладання української літератури, дає можливість розробляти нові методичні прийоми навчально-виховної роботи, приваблює своєю новизною та свіжістю, розширює взаємозв'язки між уроками літератури та інших дисциплін. Переглядаючи фільми або телепередачі, учні одержують емоційну наснагу, що безпосередньо відбивається на якості творчих робіт, бо стимулює мовний процес. Тому проектні технології забезпечують:

- уміння вільно висловлювати власну думку;
- вміння вислухати свого товариша;
- розвиток умінь працювати з додатковими джерелами;
- розвиток зв'язного мовлення, збагачення словникового запасу;
- розвиток критичного мислення;
- створення позитивної атмосфери;
- створення умов для самовираження й самореалізації;
- відчуття кожним учнем власної успішності.

Для формування навичок самостійного викладу думки усно та на письмі виключно велике значення має опрацювання учнями своїх творчих робіт, виправлення їх. Це самоперевірка, самооцінювання, взаємоперевірка, взаємооцінювання. Це ефективний засіб навчання, особливо якщо виправлення проводиться в присутності автора. Він, по-перше, привчається до копіткої роботи над темою, по-друге, педагог може проявити індивідуальний підхід до кожного. Нарешті, якщо вчитель лише вказує на недоліки роботи, не виправляє їх, він не глушить ініціативи, а навпаки, розвиває її.

Дуже важливим прийомом у вивченні будь-якої теми є створення «ситуації успіху». Естетичну чутливість, відчуття натхнення допомагає забезпечувати використання музики, кращих зразків живопису, створення ігрових ситуацій.

Творчість учня – це реалізація юною особистістю самої себе і водночас досягнення мети кожного вчителя-словесника, тією чи іншою мірою плід його творчих зусиль. Учнівську творчість потрібно підтримувати, стимулювати, розвивати. А для цього і вчителю потрібно бути творчою особистістю, здатною запалити вогник у душах дітей.

Працюючи над розвитком творчих здібностей учнів на уроках української літератури, вчитель повинен добирати ті технології, де виступатиме помічником і порадиником, старшим товаришем.

Він повинен забезпечувати організацію пошуково-дослідницької навчальної діяльності й працювати спільно з учнями, не розподіляючи функцій між ними, а виокремлюючи послідовні етапи розв'язання завдань.

Педагог вестиме учнів шляхом відкриття, залучатиме до процесу самопізнання, самовдосконалення.

Розвиток творчих здібностей учнів – невід'ємна частина навчально-виховного процесу. Ця робота сприяє міцному засвоєнню навчального

матеріалу, розвиває інтелект, моральні якості вихованців, вчить дітей нестандартно мислити, грамотно обґрунтовувати власну думку, самостійно приймати рішення, активізує творчий потенціал майбутнього будівника вільної України.

Список використаних джерел:

1. Барко В.І., Тютюнников А.М. Як визначити творчі здібності дитини? – К.: «Україна», 1991. – 79 с.
2. Волков І.П. Вчимо творчості. // Педагогический поиск / Сост. Н.И. Баженова; Пер. с рус. – К.: Рад. шк., 1988. – С. 90-126.
3. Волков И.П. Много ли в школе талантов. – М.: Знание, 1989. – 79 с.
4. Волощук І.С. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості. – К.: Педагогічна думка. 1998. – 160 с.
5. Гільбух Ю.З. Темперамент і пізнавальні здібності школяра (Діагностика, педагогіка). – К., 1992. – 216 с.

Томай Р.В.

студентка,

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ІНТЕРЕС ДИТИНИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ЄДИНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ЛАНОК ОСВІТИ

Глобальна інтеграція не тільки в фінансово-економічній області, а й в інших сферах суспільного життя, сучасні інформаційні технології роблять цей світ настільки «маленьким», що кожен дошкільник або молодший школяр, навіть будучи в географічному відношенні віддаленим від країни, що вивчається, може кожен день стикатися з лінгвокультурними феноменами «чужого» світу і його представниками. І тому незнання мов і особливостей «чужих» культур може привести до проблем в спілкуванні з їх носіями: почуття страху перед іншою мовою і можливе неприйняття чужої культури можуть стати стійкими. Щоб уникнути цього і дати можливість дітям адаптуватися до полікультурних умов проживання в сучасному світі, дітей слід залучати до іноземних мов і через мову – до світу інших культур [3].

Раннє навчання іноземних мов (ІМ) – один із пріоритетних напрямків в освітній політиці як України, так і цивілізованих зарубіжних країн. При цьому серед учених і практиків (Д.А. Білолипецький, Н.В. Грицик, В.О. В'юнник, Т.В. Зубенко, Н.В. Лисенко та ін.), немає єдиної думки відносно того, що слід розуміти під «раннім навчанням іноземних мов». Одні вважають, що про раннє навчання можна говорити тільки в тому випадку, якщо мова йде про залучення до іноземних мов дітей саме дошкільного віку; інші ж стверджують те, що раннє навчання іноземних мов пов'язано виключно із процесом навчання дітей молодшого шкільного віку. На наше переконання, доцільно розрізняти раннє дошкільне навчання і раннє шкільне навчання. Перше здійснюється в дитячому дошкільному закладі з 5 років (а в деяких випадках і раніше), тобто до початку систематичного шкільного навчання дитини.